

ایران در دوران معاصر

تاریخ اسلام شیعی در ایران - قسمت ۵ (خدمات متقابل ایران و اسلام)

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

انتشار: ۱۴ اردیبهشت ۱۳۹۴ ۱۲ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

ایرانیان در طول تاریخ از همان سالهای آغاز هجرت تاکنون پس از گرایش به اسلام و پیشدستی و پیشروی در پذیرش اسلام، خدمات فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و مبارزاتی بسیار به اسلام و مسلمین داشتند و به پیروی از پیشاهنگانی مانند سلمان فارسی، در همه ی زمینه ها حماسه آفریدند.

مشاهده قسمت سوم: تاریخ اسلام شیعی در ایران - قسمت ۴ (زمینه های شکل گیری جنگ قادسیه در جنگ های زنجیر و پل)

اسلام و ملیت

اسلام از همان آغاز کوشید تا پوسته ی عربیت را از خود بدور افکند قرآن با لحن شدید و اتهام آمیز از اعراب سخن گفته است و آنان را از نظر روانشناسی اجتماعی ، در نفاق و حق کشی از همه سخت تر و شدید تر خوانده است .

قرآن بطور بسیار مشخصی وجود ملیت ها را به عنوان واقعیت هایی عینی و طبیعی اعتراف نموده است .

اسلام گرایی ایرانیان از دیدگاه قرآن

• در قرآن مجید با توجه به تفسیر و گفتار معصومین (ع)، آیات متعددی در مورد اسلام ایرانیان وجود دارد، که وجود این آیات، نشانه‌ی دو موضوع است:

۱۰- ایرانیان در پیشگاهی به حقایق و ارزشها، لیاقت و اشتیاق عمیق دارند.

۲۰- اسلام آنها از اهمیت فوق العاده و ژرفی برخوردار و سرچشمه‌ی شایسته‌ی برای رونق و گسترده‌ی اسلام در همه‌ی جهان خواهد شد.

«إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ الْبَاخِرِينَ» «ای مردم! اگر خدا بخواهد شما را از میان می‌برد و افراد دیگری را (به جای شما) می‌آورد.» (نساء-۱۳۳)

• علامه طبرسی می‌گوید: در روایت آمده است؛ هنگامی که این آیه نازل شد، پیامبر (ص) دست خود را بر پشت سلمان زد و فرمود: «هُم قَوْمٌ هَذَا يَعْنِي عَجْمُ الْفُرس»

آن افراد، از قوم این شخص (سلمان) هستند، یعنی مردم غیر عرب از فارس.

خدمات اسلام به ایران

آقای تقی زاده: اسلام... آیینی نو، دارای محاسن و اصول و قوانین منظم آورد و انتشار اسلام در ایران روح تازه و ایمان قویتر دمید که دو مایه‌ی مطلوب نیز بر اثر آن به این دیار آمد. یکی زبان بسیار غنی و پرمایه، وسیع یعنی عربی بود... دیگری علوم و معارف و تمدن بسیار عالی پر مایه‌ی بود که بوسیله‌ی ترجمه‌های کتب یونانی و سریانی و هندی به زبان عربی در شرق اسلامی و قلمرو خلافت شرقیه از اواسط قرن دوم تا اواخر قرن سوم بین مسلمین آشنا به زبان عربی و بالخصوص ایرانیان انتشار یافت.

• دکتر عبدالحسین زرین کوب: آنچه این مایه‌ی ترقیات علمی و پیشرفت‌های مادی را برای مسلمین میسر ساخت، در حقیقت همان اسلام بود که با تشویق مسلمین به علم و ترویج نشاط حیاتی، روح معاضدت و تسامح را جانشین تعصبات دنیای باستانی کرد و در مقابل رهبانیت کلیسا که ترک و انزوا را توصیه می‌کرد، با توصیه‌ی مسلمین به «راه وسط» توسعه و تکامل صنعت و علم انسانی را تحمیل کرد.

کارنامه‌ی اسلام در ایران

اولین چیزی که اسلام آن را در ایران از بین برد، تشتت افکار و عقاید مذهبی بود. سپس به جای آن وحدت عقیده را گسترش داد. این کار برای اولین بار بوسیله‌ی اسلام در این مرز و بوم صورت گرفت. فکر واحد، آرمان واحد و ایده آل واحد پیدا کردند و احساسات برادرانه میان آنها بوجود آمد. هر چند این کار به تدریج در طول چهار قرن انجام گرفت، ولی سرانجام به نتیجه رسید و از آن هنگام تا کنون حدود ۹۸ درصد مردم ایران اندیشه و احساسات مشترکی دارند. اسلام از نفوذ و توسعه‌ی مسیحیت در ایران و به طور عام در مشرق زمین جلوگیری کرد. ایران در پرتو گرایش به اسلام، هنگامی که کشور‌های مسیحی در تاریکی قرون فرو رفته بودند، همدوش با سایر ملل اسلامی و پیشاپیش همه‌ی آنها مشعلدار تمدنی عظیم و شکوهمند به نام «تمدن اسلامی» بود.

• اسلام، ایرانی را هم به خودش شناساند و هم به جهان، معلوم شد که آنچه درباره‌ی ایرانی گفته شد که نبوغ و استعدادش فقط در جنبه‌های نظامی است و دماغ علمی ندارد غلط است، عقب افتادن ایرانی در برخی دوره‌ها از نقص استعدادش نبوده بلکه بواسطه‌ی گرفتاری در زنجیر رژیم موبدی بوده است و لهذا همین ایرانی در دوره‌ی اسلامی نبوغ علمی خویش را در اعلی درجه نشان داد.

• اسلام اجتماع طبقاتی آنروز را که ریشه بسیار کهن داشت و بر دو رکن خون و مالکیت قائم بود. همه قوانین و

رسوم و آداب و سنن بر محور این دو رکن می گشت در هم ریخت و اجتماعی ساخت منهای این دو رکن ، بر محور فضیلت ، علم ، سعی و عمل ، تقوا .

• اسلام روحانیت موروثی و طبقاتی و حرفه ای را منسوخ ساخت ، آنرا از حالت اختصاصی بیرون آورد ، بر اصل و مبنای دانش و پاکی قرار داد ، از هر صنف و طبقه ای که باشد .

• اسلام به زن شخصیت حقوقی داد ، تعدد زوجات به شکل حرمسرا داری و بدون قید و شرط و حد را منسوخ ساخت ، آن را تحت شرایطی براساس تساوی حقوق زنان و امکانات مرد و در حدود معینی که ناشی از یک ضرورت اجتماعی است مجاز دانست ، عاریه دادن زن ، فرزند استلحاقی ، ازدواج نیایی ، ازدواج با محارم ، ولایت شوهر بر زن را منسوخ ساخت .

• خدمات اسلام به ایران و ایرانی منحصر به قرون اول

اسلامی نیست ، از زمانی که سایه ی اسلام بر این مملکت گسترده شده است ، هر خطری که برای این مملکت پیش آمده بوسیله اسلام دفع شده است . **خدمات ایرانیان به اسلام از کی شروع شد ؟**

• علاقه ایرانیان به دین مقدس اسلام از همان آغاز ظهور این دین مقدس شروع شد . قبل از اینکه شریعت مقدس اسلام توسط مجاهدین مسلمان به این سرزمین بیاید ، ایرانیان مقیم یمن به آیین اسلام گرویدند و با میل و رغبت به احکام قرآن تسلیم شدند و از جان و دل در ترویج شریعت اسلام کوشش نمودند و حتی در راه اسلام و مبارزه با معاندین نبی اکرم جان سپردند .

• تاریخ فتوحات اسلامی در شرق و غرب جهان حاکی از جانفشانی و مجاهدت گروهی از مردمان ایرانی است که با خلوص عقیده در راه اسلام از خود گذشتگی نشان دادند و دشمنان داخلی و خارجی اسلام را سرکوب کردند .

خدمات ایرانیان به اسلام

Ø گسترده‌گی و همه جانبه‌گی

به همان نسبت که اسلام یک دین همه جانبه است و بر جنبه های مختلف حیات بشری سیطره دارد ، خدمات ایرانیان به اسلام نیز وسیع و گسترده و همه جانبه است و در همه صحنه ها و جبهه های گوناگون صورت گرفته است . جبهه ی نشر و تبلیغ و دعوت ملت های دیگر ، جبهه ی سربازی و نظامی ، جبهه ی علم و فرهنگ و جبهه ی ذوق و صنعت و هنر .

Ø تمدن ایران

اولین خدمتی که باید از آن نام برد ، خدمت تمدن کهن ایرانی به تمدن جوان اسلامی است . ایران قبل از اسلام خود دارای تمدنی درخشان و با سابقه بوده ؛ دیگر این که این تمدن در دوره ی اسلامی مورد استفاده واقع شده است .

Ø صمیمیت و اخلاص

ایرانیان خدمات بسیار شایانی به اسلام کرده اند و آن خدمات از روی صمیمیت و اخلاص و ایمان بوده است .
• اکثریت قریب به اتفاق ایرانیان نسبت به اسلام صمیمی بوده اند و انگیزه ای جز خدمت به اسلام نداشته اند و در این جهت هیچ یک از ملل اسلامی اعم از عرب و غیر عرب ، به پای ایرانیان نمی رسند و شاید از این جهت ایرانیان در دنیا نظیر نداشته باشند ، به نظر می رسد هیچ ملتی نسبت به هیچ دینی و آیینی این اندازه خدمت نکرده و صمیمیت به خرج نداده است .

فعالیت های اسلامی ایرانیان

۷ حوادث یمن و فداکاری ایرانیان مسلمان آن سرزمین ، خود شاهد بزرگی است که این ملت با آغوش باز این دین مقدس را قبول کرد و در راه نشر آن از هیچ گونه فداکاری خودداری نکرده است . روی هم رفته ، حدیث ، تفسیر ، کلام ، فلسفه ، تصوف در قرن نخستین اسلامی پی ریزی شد و ملت ایران در این مورد در درجه ی اول قرار دارد . غزنویان نیز نخستین افراد ایرانی هستند که دین مقدس اسلام را از طریق سند به هندوستان بردند .

حفظ سنت های ایرانی در اسلام

اسلام بی گمان ژرف ترین انقلاب اجتماعی و دینی بود که اگر نخواهیم بگوییم در تاریخ سراسر شرق نزدیک، دست کم در تاریخ عربان روی نمود . قبایل عرب را چنان به جنبش آورد که نه سابقه ای داشت و نه از آن پس چنین چیزی مشاهده شد . زیرا یک فرد مسلمان عرب پس از اسلام دیگر در بند پیوندهای اموال مشترک و تعهدات قبیله ای و قومی خویش نبود . وظایف فردی جایگزین پیوند قبیله ای شد و فرد مسلمان ناگزیر بود که از همه ی امت مسلمان در صورت لزوم با جهاد دفاع کند مسلمانان که مکلف خوانده می شدند متعهد بودند پنج فریضه ی اسلامی را بجای آورند : شهادت ، صلات (نماز) ، صوم (روزه) ، زکات و حج ، گاهی در تاریخ اسلام جهاد هم به عنوان یک رکن ایمان بر فریضه های پیشین افزوده می شود .

سربازی و فداکاری

-سربکوب کردن نهضت های ضد اسلامی توسط ایرانیان
-بردن اسلام به آسیای صغیر توسط سربازان ایرانی

ذوق و صنعت

• خدمات ذوقی و احساسی بیش از خدمات فرهنگی می تواند نشان دهنده ی احساسات پاک و خالصانه ایرانیان بوده باشد . زیرا بیش از آنها سر و کارش با عشق و ایمان است ، بطور کلی شاهکارها مولود عشقها و ایمانها است . زر و زور هرگز قادر نیست شاهکار خلق کند . تنها عشق و ایمان است که شاهکار می آفریند .

• شاهکارهای صنعتی ایران در دوره اسلامی : اعم از معماری

ها ، نقاشیها ، خوشنویسی ها ، تذهیب کاریها ، خاتم کاری ها ، کاشی کاری ها و معرق سازی ها و بیشتر در زمینه های دینی اسلامی بوده است . شاهکارهای فوق همه در مساجد و مشاهد و مدارس و قرآنها و کتب تجلی کرده است ، معمارها هنر خود را در مساجد و مشاهد و مدارس اسلامی بروز داده اند . **علم و فرهنگ**

• صحنه ی علم و فرهنگ ، وسیعترین و پر شور ترین

میدانهای خدمات ایرانیان به اسلام است. سرعت پیشرفت و توسعه ، کلیت و شمول و همه جانبه ، شرکت طبقات مختلف اجتماع ، اشتراک مساعی ملل گوناگون ، چیزهایی است که اعجابها را در مورد تمدن اسلامی سخت برانگیخته است . **کوشش های علمی ایرانیان در دوران بعد از اسلام**

-توجه خاص ایرانیان به ریاضیات و فروع آن چون حساب ، هندسه ، نجوم و موسیقی .

-کسب دانش از هندیان و بابلیان و مصریان در این زمینه .

-نخستین کسانی که ارقام عربی را وارد اروپا کردند و این ارقام جانشین رقام های لاتینی شد.

-نوشتن کتب زیادی در زمینه های مختلف علوم و اهمیت عظیم به علوم.

-توسعه علوم در کشور ایران.

کتابخانه

• در ایران پیش از اسلام کتابخانه هایی در سرداب ها و پستوها

داشته اند و کتابخانه هایشان از پوست و بخط پهلوی بوده است و پس از پیدایش اسلام ایرانیان از بزرگترین عوامل تاسیس کتابخانه و مدارس در بغداد، ایران و غیره به شمار می آمدند. **مدرسه** علم و تمدن در ممالک اسلامی بدون مدرسه رواج و توسعه یافت، فقها و اطباء و فیلسوفان و دانشمندانی بدون رفتن به مدرسه پدید آمدند. نخستین مردمی که در اسلام مدارس تاسیس کردند امراء (بزرگان) ایران بودند و اگر هم روایت فرنگیان مربوط به مأمون درست باشد باز هم نخستین مدرسه ی اسلامی در ایران (خراسان و یا نیشابور) و با نظر ایرانیان بنا شده است. **نتیجه**

• اسلام نه تنها برای ایرانیانی که مسلمان شدند خیر و برکت آورد در آیین زردشتی نیز اثر گذاشت و به طور غیر مستقیم موجب اصلاحات عمیقی در آن گشت.

• خدمات اسلام به ایران و ایرانیان منحصر به قرون اول اسلامی نیست؛ از زمانی که سایه ی اسلام بر این مملکت گسترده شده است، هر خطری که برای این مملکت پیش آمده، بوسیله ی اسلام دفع گردیده امروز نیز اسلام است که در مقابل فلسفه های مخرب بیگانه ایستادگی کرده و مایه ی شرف و عزت و استقلال این مردم است. آنچه امروز ملت ایران می تواند به آن افتخار و مباهات کند، قرآن و نهج البلاغه است نه اوستا و زند.

منابع و مآخذ

ابطحی، نور الدین (۱۳۸۳) ایرانیان در قرآن و روایات، تهران: به آفرین، چاپ اول. ابراهیمیان، حجت الله (۱۳۸۳) اسلام و ایران، تهران: کانون اندیشه جوان، چاپ اول. حقیقت، عبدالرضیع (۱۳۸۰) خدمات ایرانیان به اسلام، تهران: کومش، چاپ اول. جرجی زیدان (۱۳۵۶) تاریخ تمدن اسلام، ترجمه: علی جواهر کلام، دوره کامل پنج جلدی در یک مجلد، تهران: انتشارات امیر کبیر، چاپ پنجم. ر. ناث و گلدزیهر (۱۳۷۱) اسلام در ایران، شعوبیه: نهضت مقاومت ملی ایران علیه امویان و عباسیان، مترجمان: محمود افتخار زاده و محمد حسین عضدانلو، تهران: مؤلف، چاپ اول. زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۴۸) کارنامه اسلام، تهران: شرکت سهامی انتشار. قربانی، زین العابدین، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تهران: نشر فرهنگ. محمدی اشتهاوردی، محمد (۱۳۷۸) رابطه ایران با اسلام و تشیع (از آغاز تاکنون)، تهران: برهان مطهری، مرتضی (۱۳۷۰) خدمات متقابل اسلام و ایران، تهران: انتشارات صدرا، چاپ شانزدهم.

مخاطبین عزیز لطفا از انتشار بدون کسب اجازه ی متن یا بدون ذکر نویسنده و آدرس دهی به وبگاه فوق خودداری نمایند. با سپاس هادی فرهنگ دوست آدرس اصلی مطلب برای ارجاع:

<http://www.hadyfd.r98.ir/post/567>

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «تاریخ اسلام شیعی در ایران - قسمت ۵ (خدمات متقابل ایران و اسلام)»، پارسیان دژ، ۱۳۹۴.

خواندن مقاله و پیوست های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<http://parsiandej.ir/articles/1641/pdf/تاریخ-اسلام-شیعی-در-ایران-قسمت-۵-خدمات.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۱۲ مرداد ۱۴۰۵